

مستووليت متن و شکل بدوش نويسنده مضمون ميباشد، عقیده نويسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد.

۲۰۲۰/۰۱/۱۴

سیلانی

د هېواد نوموتی مؤرخ، بناغلی سیستانی څوک دی؟

کاندیدا اکادمیسین محمد اعظم سیستانی، په دې وروستیو پنځو لسيزو کې د هېواد په فرهنگي ټولني او رسنيو کې يوه پېژندل شوې څېره ده. دده څېړنيزې ليکنې له ۱۹۶۲ ز کال را په دې خوا، چې دی لا د ادبياتو د پوهنځي زده کړيال ؤ پيليري.

بناغلی سیستاني په ۱۳۱۷ ز کال (۱۹۳۸ مارچ) د نيمروز ولايت، په يوې لري پراته کلي کې دې نړۍ ته سترگي وغړولې. پلار يې شير احمد او نېکه يې محمد يوسف خان بارکزی نومېده. په اقتصادي لحاظ دی د يوه منځوي ځموال کورنۍ پورې اړوند و. محمد يوسف خان بارکزی (د سيستاني صاحب نېکه) د امير عبدالرحمن په دور کې د نيمروز ولايت د سرحدار په توگه وگومارل شو. دی له سلو سورو خپلوانو سره د فراه ولايت د نودې له کلي څخه نيمروز ولايت ته موظف شو او هلته ځمکې واخيستي او دمحمد يوسف په نامه يې کلی آباد کړ، چې خپلوان يې لا تر اوسه په دغه کلي کې ژوند کوي. ياد کلی د کنک ولسوالي د هيرمند د رود د دوو ښاخونو په منځ کې موقعيت لري.

سيستاني خپلې لومړنۍ زده کړې په نيمروز ولايت کې ولوستي او وروسته کابل ته راغی او د دارالمعلمين زده کړيال شو، له دې وروسته د ادبياتو او بشري علومو پوهنځي کې يې خپلې زده کړې پيل کړې، له فراغت سره سم په ۱۹۶۶ م کال يې خپله لومړنۍ دنده د ښوونکي په توگه پيل کړه. دی په ۱۹۸۰ م کال د افغانستان د علومو اکادمۍ د ټولنيزو علومو په څېړنيز مرکز کې د تاريخ او اتنوگرافي په انستيتوت کې د غړي په توگه ومنل شو.

سيستاني د ۱۹۸۶م کال په وروستيو کې د کابل پوهنتون او د افغانستان د علومو اکادمۍ او نورو ټولنيزو علومو د کادري څېړنکو او استادانو په څېر ځان د کاندا اکادميسين کادري رتبې ته کاندیدا کړ او څو په زړه پورې اثار يې لکه : (مالکيت ارضی و جنبش های دهقانی در خراسان قرون وسطی) او ځينې نور اثار د څېړنيزو مقالو او رسالو په گډون د علومو اکادمۍ رياست ته ور وړاندې کړل. چې په پايله کې دی د گومارل شوي کمېټې له خوا سربرېره د " سر محقق = پوهاند " رتبې په ورکولو د "کاندای اکادميسين " رتبه هم ورکړل شوه او د هېواد د اتلسو هغو پوهانو په ډله کې شامل شو، چې هغوی ته د ټولنيزو علومو (تاريخ و ادبيات) په برخه کې يادې رتبې ورکړل شوي وي. " کاندای اکادميسين " هغه علمي رتبه ده، چې له پوهاندۍ رتبې څخه لوړه او د اکادميسين له رتبې څخه ټيټه گڼل کيږي.

بناغلی سيستاني له ۱۹۸۶ م کال څخه تا ۱۹۹۲ م کال پورې د علومو اکادمۍ د ټولنيزو علومو د څېړنيز مرکز د رئيس په توگه دنده ترسره کړه، ده د خپل فکري استقلال د ساتلو له پاره هېڅکله د وقت په احزابو لکه: دموکراتيک خلق او يانورو احزابو کې غړيتوب واخيست او تر پايه خپلواک پاتې شو.

د يادوني وړه ده چې بناغلي سيستاني له ۷۰۰ ډېر علمي او څېړنيز اثار په افغان جرمن پورتال کې خپاره کړي دي. سيستاني صاحب له ۱۹۶۴م کال څخه تر ۲۰۱۹ کال پورې لاندې څېړنيز اثار دچاپ په گانه پسوللي دي. چې دلته يې د ځينو نومونه د يادوني وړ بولم:

۱. نظام بهره برداری از در افغانستان قرون وسطی، چاپ ځای: دولتي خپرندويه، ۱۳۶۱=۱۹۸۲ م.
۲. مالکيت ارضی و جنبشهای دهقانی در خراسان قرون وسطی، د علومو اکادمۍ له خوا په کابل کې په ۱۳۶۳=۱۹۳۸ م کال چاپ شوی دی. دغه اثر له دويم ځل کتو وروسته، دوه نور څپرکي د ((مالکيت ارضی و شيوه های بهره برداری از زمین در خراسان قرون وسطی)) په نامه ور زيات شول او په سوېدن کې په ۲۰۰۲ م کال د لسگونو ټوکو په اندازه چاپ او وروسته د جرمن آنلاين په پورتال کې د لوستونکو د لوستلو له پاره ځای پر ځای شوی دی.

۳. سيستان، سرزمین ماسه ها و حماسه ها (لومړی ټوک)، خپرندويه ټولنه : د افغانستان علومو اکادمۍ، کابل ۱۳۶۳=۱۹۸۵ م.
۴. سيستان، سرزمین ماسه ها و حماسه ها (دويم ټوک). په دغه اثر کې د سدوزايي واکمنۍ تر رامنځته کېدو (۱۷۴۷ م کال) د سيستان سياسي او ټولنيز وضعيت څېړنه شوې. خپرندويه ټولنه : د افغانستان علومو اکادمۍ، کابل ۱۳۶۷=۱۹۸۸ م.

۵. جغرافیای تاریخی سیستان، خپرندويه ټولنه : د افغانستان علومو اکادمۍ، کابل ۱۳۶۷=۱۹۸۸ م.

د پاڼو شمېره: له ۱ تر ۳

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړيکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de

يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له رايرلو مخکې په خیر و لولئ

۶. سرگذشت سیستان ورود هیرمند از ۱۷۴۷ تا ۱۹۷۳م، خپرندویه ټولنه : د افغانستان علومو اکاډمۍ، کابل ۱۳۶۸=۱۹۸۹ م.
۷. مردم شناسی سیستان، خپرندویه ټولنه : د افغانستان علومو اکاډمۍ، کابل ۱۳۶۸=۱۹۸۹ م. له بده مرغه په لومړي ځل له خپرېدو مخکې د مجاهدینو د راکټي حملو په پایله کې (۱۹۹۲م) کال وسوزېده، چې په ۲۰۱۳ م کال له دویم ځل کتو وروسته د دانش خپرندویه ټولني له خوا خپور شو.
۸. نقش سیستان در تکوین حماسه های ملی، خپرندویه ټولنه : دانش خپرندویه ټولنه ، پېښور ۲۰۱۲ م کال . د افغان جرمن انلاین په پروتال کې یې خپرېدونکې شمېره (۳۴۳)
۹. رستاخیز قندهار و فرو پاشی دولت صفویه در ایران، خپرندویه ټولنه : دانش خپرندویه ټولنه ، پېښور ۲۰۰۵ م =۱۳۸۴ کال . دا اثر صالح محمد صالح له خوا پښتو ژبې ته هم ژباړل شوی دی، هغه هم د دانش خپرندویه ټولني له خوا خپور شوی دی.
۱۰. قیام های مردم افغانستان بر ضد نادرشاه افشار، خپرندویه ټولنه : اطلاعات و فرهنگ وزارت، کابل . ۱۳۶۸=۱۹۸۹ م کال.
۱۱. سیمای رستم در شاهنامه، خپرندویه ټولنه : د افغانستان علومو اکاډمۍ، کابل ۱۳۶۹=۱۹۹۰ م کال.
۱۲. مناسبات ارضی و شیوه های برخورد به مسأله زمین و آب در افغانستان سال های ۷۰ و ۸۰ قرن بیستم، خپرندویه ټولنه : د افغانستان علومو اکاډمۍ، کابل ۱۳۷۰=۱۹۹۱ م کال.
۱۳. مقدمه یې بر کودتای ثور و پیامدهای آن در افغانستان، خپرېدو ځای : سویدن، ۱۹۹۶ م. همدارنگه دغه اثر په ۲۰۰۰ م کال په پېښور کې د دویم ځل له پاره د چاپ په گانه سمبال شوی دی.
۱۴. قیام های مردم افغانستان از قرن هشتم تا هژدهم م، خپرېدو ځای : سویدن، ۱۹۹۸ م. یاد اثر د صالح محمد صالح له لوري پښتو ژبې ته ژباړل شوی دی او په پېښور کې خپور شوی دی.
۱۵. دو نایغه سیاسی - نظامی افغانستان در نیمه اول قرن ۱۹م، خپرېدو ځای : سویدن، ۱۹۹۹ م. دغه اثر د ۱۳۷۸ ل کال د په ژمي کې په ایران او د ۱۳۷۹ ل کال د حمل په میاشت کې په پاکستان کې چاپ شوی دی.
۱۶. یک نگاه انتقادی بر جلد اول و دوم افغانستان در مسیر تاریخ، خپرېدو ځای : پېښور، ۲۰۰۰ م کال. او د دویم ځل له پاره په ۲۰۱۰ م کال د افغان جرمن انلاین په پروتال کې خپور شوی دی.
۱۷. پاکستان، پرورشگاه تروریسم، خپرندویه ټولنه : دانش خپرندویه ټولنه، پېښور ۲۰۱۱ م کال.
۱۸. نگاهی بر اوضاع اجتماعی افغانستان از طاهریان تا تیموریان، خپرېدو ځای : د افغان جرمن آنلاین ویب پاڼه.
۱۹. علامه محمدرزی، شاه امان الله و نقش روحانیت منتفذ، خپرېدو ځایونه: سویدن کې په ۲۰۰۲ م کال او په پېښور کې ۲۰۰۴ م کال.
۲۰. سی مقاله سیستانی، د خپرېدو ځای: سویدن ۲۰۰۲ اکتوبر م کال.
۲۱. سیمای زن افغان در تاریخ افغانستان، د خپرېدو ځای: سویدن، ۲۰۰۲ جنوري م کال.
۲۲. پښتونستان و زخم ناسور خط دیورند، د مقالو ټولگه . د خپرېدو ځای: افغان جرمن آنلاین ویب پاڼه
۲۳. حماسه قیامهای یا دو قرن مبارزه بخاطر آزادی، لومړی چاپ ۲۰۰۴ م کال سویدن، دویم چاپ: دانش خپرندویه ټولنه ۲۰۱۱ م کال. د افغان جرمن انلاین په پروتال کې یې خپرېدونکې شمېره (۳۶۳)
۲۴. ظهور افغانستان معاصر و احمد شاه ابدالی، خپرېدو ځای : ۲۰۰۸ م کال ، پېښور . همدارنگه په افغان جرمن انلاین ویب پاڼه کې یې هم موندلی شئ.
۲۵. آیا افغانستان یک نام جعلی است؟ (د شلو مقالو ټولگه) خپرندویه ټولنه : دانش خپرندویه ټولنه، ۲۰۰۷ م کال پېښور.
۲۶. افغانستان، مرکز ثقل بازی بزرگ، افغان جرمن آنلاین ویب پاڼه، ۲۰۰۹ م کال.
۲۷. جشن نو روز و منزلت آن در میان ملل آریائی، خپرندویه ټولنه : دانش خپرندویه ټولنه، پېښور ۲۰۱۱ م کال . د افغان جرمن انلاین په پروتال کې هم خپور شوی دی.
۲۸. برخی شخصیت های فرهنگی - اجتماعی کشور، خپرندویه ټولنه : دانش خپرندویه ټولنه، کابل همدارنگه د افغان جرمن انلاین په پروتال کې هم په ۲۰۱۰ کال خپور شوی دی.
۲۹. ملالی جویا، اسطوره شجاعت روزگار ما، په ۲۰۱۰ کال په پېښور کې چاپ شوی او همدارنگه په افغان جرمن انلاین په ویب پاڼه کې هم خپور شوی دی.
۳۰. شل څېړنیزې او تاریخي مقالې، خپرېدو ځای: افغان جرمن آنلاین، ۲۰۱۰ م کال.
۳۱. وضعیت حقوقی زن افغان از عهد امانی تا حکومت کرزی، خپرندویه ټولنه : دانش خپرندویه ټولنه ۲۰۱۳ م کال او همدارنگه په افغان جرمن آنلاین کې یې هم لوستلی شئ.
۳۲. سیمای امیر آهنین، امیر عبدالرحمن خان در تاج التواریخ، خپرندویه ټولنه: دانش خپرندویه ټولنه ۲۰۱۱ م کال.
۳۳. پنجاه مقاله سیستانی، د خپرېدو ځای: د افغان جرمن آنلاین په ویب پاڼه کې

۳۴. سه مقاله تحقیقی درباره سه خاندان تاریخی قندهار، د خپرېدو ځای: د افغان جرمن آنلاین په پروتال کې. ۲۰۱۲ م کال.
۳۵. نقش تاریخی وزیر فتح خان و خاندان ان در دولت سدوزائی افغانستان، خپرندویه ټولنه: دانش خپرندویه ټولنه، کابل، ۲۰۱۳ م کال. همدارنگه په افغان جرمن آنلاین کې هم خپور شوی دی. دا اثر د رحمت آریا او نوزادې له خوا پښتو ژبې ته هم ژباړل شوی دی او په کندهار کې د چاپ په گانه سمبال شوی دی.
۳۶. وزیر محمد اکبر خان، قهرمان ملی قیام کابل، خپرندویه ټولنه: دانش خپرندویه ټولنه، کابل او د افغان جرمن آنلاین په وېب پاڼه کې په ۲۰۱۴ م کال.
۳۷. دفاع از استقلال، وجیبه ملی افغانستان، خپرندویه ټولنه: دانش خپرندویه ټولنه، کابل ۲۰۱۳ م کال. همدارنگه په افغان جرمن آنلاین کې خپور شوی دی؟
۳۸. جغرافیای تاریخی هلمند، د خپرېدو ځای: افغان جرمن آنلاین کې په ۲۰۱۳ م کال.
۳۹. مساله اصلاحات ارضی در افغانستان سالهای ۷۰ و ۸۰ قرن بیستم، خپرندویه ټولنه: دانش خپرندویه ټولنه، ۲۰۱۱ م کال او همدارنگه په افغان جرمن آنلاین کې یې ولوستلی شئ.
۴۰. دفاع از ارزش های ملی، وظیفه عناصر ملی است، خپرندویه ټولنه: دانش خپرندویه ټولنه ۲۰۱۴ م کال او همدارنگه په افغان جرمن آنلاین کې یې ولوستلی شئ.
۴۱. سلطنت پښتونها در هند، خپرندویه ټولنه: دانش خپرندویه ټولنه، ۲۰۱۳ م کال. دغه اثر د زلمی کرزی له خوا پښتو ژبې ته ژباړل شوی او په ۲۰۱۵ م کال کابل کې چاپ او خپور شو.
۴۲. سیمای زن افغان در حماسه و تاریخ، خپرندویه ټولنه: دانش خپرندویه ټولنه، کابل، ۲۰۱۵ جنوری م کال.
۴۳. خیزش های مردم قندهار، هرات و سیستان بر ضد سلطه صفویان ایران و بابریان هند در قرن ۱۸، د چاپ ځای: پېښور او سویدن، کال ۲۰۰۰
۴۴. حبیب الله کی بود، عیار از خراسان یا دزدی از کلکان؟ خپرندویه ټولنی: دانش خپرندویه ټولنه، ۲۰۱۵ جنوری، پېښور. همدارنگه د افغان جرمن آنلاین په پروتال کې په ۲۰۱۵ کال خپور شوی دی.
۴۵. منارنجات، یادگار فداکاری مردم پکتیا و وزیرستان، د چاپ ځای: ۱۳۹۶ م. کابل
۴۶. جایگاه داودخان در تاریخ نوین افغانستان، خپرندویه ټولنه: دانش خپرندویه ټولنه، ۲۰۱۶ م. کابل
۴۷. تاریخ چیست و مؤرخ کیست؟ خپرندویه ټولنه: دانش خپرندویه ټولنه ۲۰۱۷ م. کابل
۴۸. داود خان، دولتمداری قاطع و با وقار افغانستان، خپرندویه ټولنه: افغان جرمن آنلاین
۴۹. رهبران بزرگ و کارنامه های سترگ، ۲۰۱۸، د عازم خپرندویه ټولنی له خوا د چاپ لاندې دی.
۵۰. برخی بررسی ها و معرفی برخی آثار مؤلفان افغان (۳۴ مقالې = ۴۸۷ مخه)